

การบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4

An Integration of Student Care – System with Community Participation based on Sangahavatthu IV

เปรมยุดา สูดจำ
Preamyuda Soodjam

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: kantinanhengsakul@gmail.com

Received July 16, 2021; Revised September 13, 2021; Accepted November 3, 2021

บทคัดย่อ

การบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการทำงานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จโดยอาศัยการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการสงเคราะห์ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุข ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ถูกต้องโดยมีการดำเนินงานตามกิจกรรมในการช่วยเหลือ คือ การมีส่วนร่วมในการดูแลรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียนเพื่อสะดวกต่อการให้ความช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีส่วนร่วมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในการดำเนินชีวิต และการส่งต่อนักเรียนเมื่อได้ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียนและนักเรียนได้นำไปปฏิบัติแล้วเกิดผลที่ดีต่อการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: การบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; การมีส่วนร่วม; สังคหวัตถุ 4

Abstract

The integration of the community care system for students with participation in Sangkhahawat 4 is clearly a systematic work process. There is a co-operation of all stakeholders both in the school and outside the school. Including a method Quality activities and tools for student care will contribute to the success of the student care system by integrating the four Sangkhahavatthi principles in the aid of students. Encourage each other to make coexistence in society at peace. In accordance with the correct Buddhist principles, the work of the aid activities is to take part in taking care of knowing each student individually. Screening students to facilitate assistance. Participate in giving opinions Help Suggestions for promoting and

developing students Contribute to, prevent, help and solve student problems in life. And referring to students when giving counseling It offers guidance on how to solve problems for students and students who have applied it and have a positive effect on their lives.

Keywords: Integration of Student Care – System; Community Participation; Sangahavatthu IV

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เพื่อการบริหารจัดการการศึกษาในประเทศ เป็นการจัดการศึกษาที่ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการรับรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฯ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 (Phumphongkhochasorn, Damnoen, Suwannaprathet & Phoomparmarn, 2021) โดยมีกลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนา (นพดล กาญจนางกูร และ สุบัน มุขธระโกษา, 2562) ซึ่งครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณรวมทั้งการพัฒนาการศึกษากับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ ความสามารถในการใช้ภาษา การสื่อสารและเทคโนโลยี หรือความสามารถในการทำงาน เป็นต้น (ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ และ โชติกา ภาชีผล, 2558)

สถานศึกษาซึ่งนักเรียนมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บิดามารดาอยู่ต่างจังหวัด นักเรียนต้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องหรืออยู่กับตามลำพัง สภาพเช่นนี้ทำให้นักเรียนมีจิตใจว่าเหว่ มีความรู้สึกขาดความอบอุ่น มีผลกระทบต่อการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ นักเรียนเหล่านี้ถ้าถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีเช่น การใช้สารเสพติด หรือไปเที่ยวเตร่มั่วสุม เพราะไม่มีทักษะที่ดีพอในการใช้ชีวิต ทำให้ตัดสินใจผิดพลาดจนนำไปสู่การกระทำความผิด (เนริกา เกิดนาสาร และ คณะ, 2564) จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาต่างๆ เพื่อให้นักเรียน เรียนอย่างมีความสุข ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (กัลยา พรหมรัตน์, 2559) ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยง และสามารถแก้ปัญหาที่นักเรียนในเบื้องต้นได้ โดยให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ ซึ่งแสดงถึงการทำงานที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน (Damnoen, Phumphongkhochasorn, Pornpitchanarong & Nanposri, 2021) ด้วยเหตุนี้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นไปตามแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งให้ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน มีกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนและผู้สอน (เริงรณ ล้อมลาย และ สุภารัตน์พิชา ปิยะธรรมวรากุล, 2563)

ดังนั้นหากมีกระบวนการในดูแลที่เหมาะสม จะส่งผลดีต่อสถานศึกษาในการดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือนักเรียนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ตามระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาความหมาย การดำเนินการและประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ดังนี้

1) ความหมายของคำว่า “ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน”

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการในการส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและการแก้ไขปัญหา ให้แก่นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

จากความหมายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้เขียนสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการทำงานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ

2) การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน

3) ประโยชน์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่าคือการพัฒนานักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรมและจริยธรรม และการดำรงชีพอย่างมีความสุขในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวคือ ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ด้วยความร่วมมือของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ชุมชน สังคม และครอบครัวของนักเรียนเอง ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีผลกระทบต่องานดำรงชีวิตของคนซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้น หลายครอบครัวมีเวลาและใกล้ชิดเพื่อดูแลอบรมสั่งสอนลูกหลานลดน้อยลง ตัวนักเรียนเองซึ่งเป็นเยาวชนที่มีประสบการณ์ในชีวิตไม่มากนัก ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงทำให้เกิดปัญหากับตนเองและสังคมได้ง่าย ดังนั้นความจำเป็นในการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง การมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับระบบการจัดการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

สรุปได้ว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจะต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนทุกด้าน เช่น ด้านการเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว เป็นต้น โดยข้อมูลดังกล่าวอาจได้มาจากวิธีการและเครื่องมือ ซึ่งได้แก่ ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านเด็ก เพื่อที่จะนำข้อมูลของนักเรียนนั้นมาเป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในกลุ่มต่างๆให้ตรงกับปัญหา และเป็นการร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ได้ข้อมูลนักเรียนในด้านต่างๆแล้ว ต้องนำข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้นมาบูรณาการเพื่อการรู้จักและเข้าใจนักเรียนแต่ละบุคคลอย่างละเอียดรอบด้าน รวมทั้งเพื่อการจัดกลุ่มและคัดกรองนักเรียน อันจะนำไปสู่การวางแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมต่อไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ระหว่างผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล ส่วนอีกนัยหนึ่ง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึงงานหรือกิจกรรมทางการศึกษาที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วม (ธีรภัทร์ เจริญดี, 2542) เพื่อสะท้อนให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกัน ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานร่วมมือกันรับผิดชอบร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ต้องการปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย และทิศทาง (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2536)

สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ร่วมการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง และมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกัน ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานร่วมมือกันรับผิดชอบร่วมกัน มีความรู้สึกผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ต้องการปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย และทิศทาง การเปิดโอกาสให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดตามผล การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์ในด้านการนำเอาความรู้ ความสามารถ และทักษะ ของคนในองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กร

หลักการของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย และหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ การตัดสินใจใดๆ ก็ตาม ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลเหล่านั้นควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น โดยหลักการนี้ การมีส่วนร่วมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า บุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่าตนต้องการอะไร เพราะฉะนั้นการที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นย่อมทราบดีว่าเขาต้องการหรือไม่ต้องการอะไร และอะไรบางอย่างที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, 2542) สามารถจำแนกขั้นตอน ในการมีส่วนร่วมว่ามี 4 ขั้นตอน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ โดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามาร่วมในการประเมินว่าโครงการที่ดำเนินการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ (ฤทัยวรรณ หาญกล้า และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2556)

สรุปหลักการของการมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยจัดหลักการและกระบวนการของการมีส่วนร่วมที่มีความหมายเหมือนกันแต่เรียกชื่อแตกต่างกันให้รวมเป็นกลุ่มที่เป็นกลาง ที่สะท้อนให้เห็นถึงความหมายเดียวกันและครอบคลุมองค์ประกอบอื่นที่ใช้ชื่อแตกต่างกัน และนำมาจัดเป็นหลักการของการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิดมิใช่จากฝ่าย หนึ่งฝ่ายเดียวบนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพ

2. การวางแผน คือนำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย (คน สิ่งของ งบประมาณ เวลา ฯลฯ)

3. การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้

4. การติดตามประเมินผล คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น

5. การรับประโยชน์ร่วมกันมีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรม ที่ต้องการให้เกิดตามกิจกรรมที่ทำนั้นและผลประโยชน์โดยอ้อม แต่มีความสำคัญมาก คือ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำและความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาคและเอื้ออาทรกันมากขึ้นเป็นลำดับ

ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนหรือรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น สามารถพิจารณาได้หลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าเราจะสนใจในด้านใด บางท่านพิจารณาจากกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง การประชุม บางท่านก็พิจารณาในเชิงการบริหาร เช่น การมีส่วนร่วมในแนวราบแนวดิ่ง เป็นต้น

ผู้เขียนสามารถสรุปขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดูแลรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียนเพื่อสะดวกต่อการให้ความช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีส่วนร่วมป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาของนักเรียนในการดำเนินชีวิต และการส่งต่อนักเรียนเมื่อได้ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาให้แก่ักเรียนและนักเรียนได้นำไปปฏิบัติแล้วเกิดผลที่ดีต่อการดำเนินชีวิต

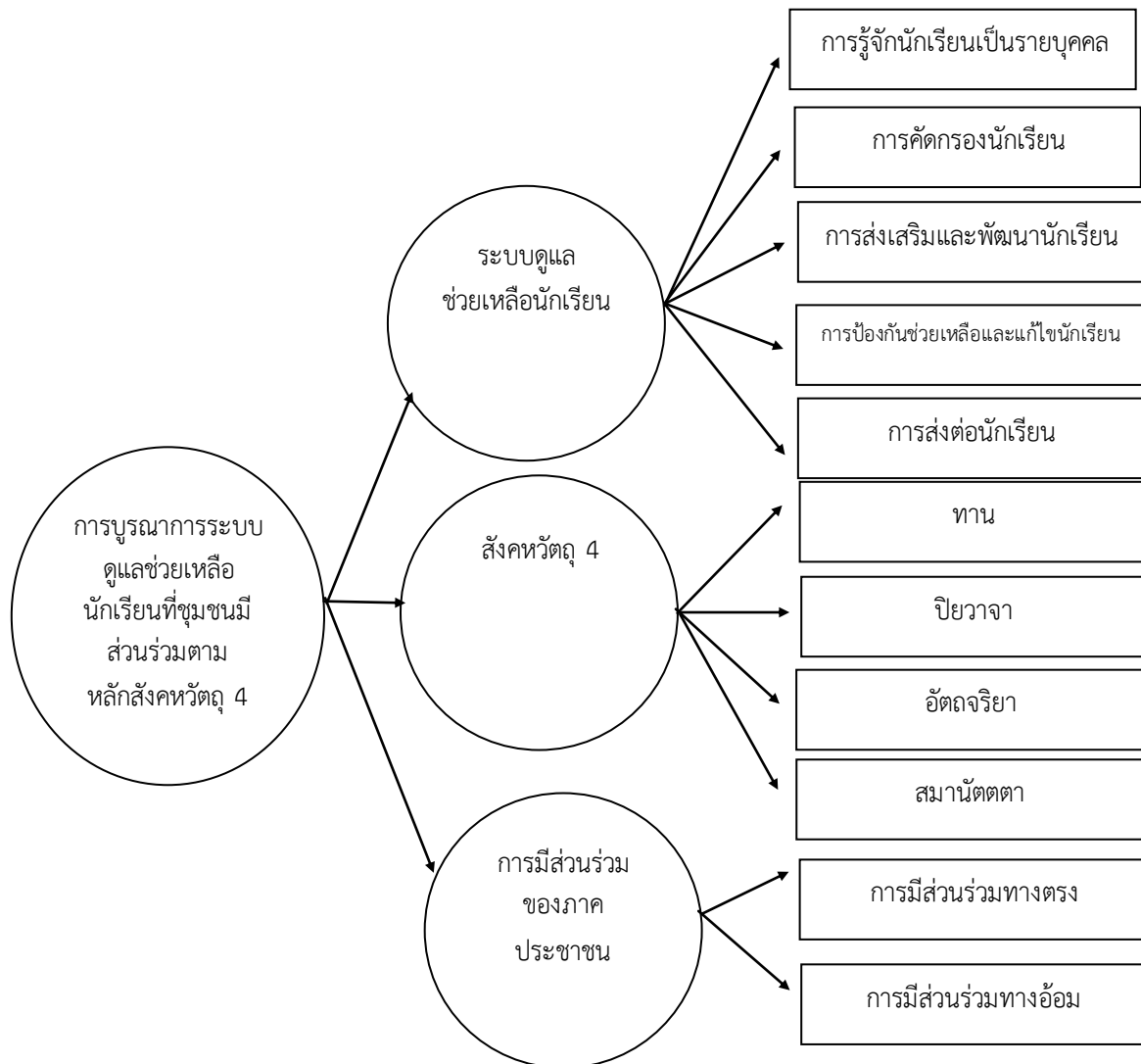
การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หลักพุทธธรรมในพุทธศาสนานั้นมีอยู่มากมายหลักธรรมที่ส่งเสริมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาในการเรียน ((Damnoen & Phumphonkhochasorn, 2020; Tan, & Damnoen, 2020) การดำเนินชีวิตประจำวันได้นั้นจะต้องอาศัยที่ปรึกษาที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี พุดจาอ่อนหวาน บำเพ็ญประโยชน์ และปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายในการช่วยเหลือ จะต้องพึ่งพาอาศัยกันในการดำเนินชีวิต (พระศรีรัตนวิมล, 2563) ผู้เขียนขอยกตัวอย่างหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550) ได้อธิบายความหมายของสังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ได้แก่ 1) ทาน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 2) ปิยวาจา คือ การแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจ 3) อตถจริยา คือ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหา และช่วยแนะนำปรับปรุงส่งเสริมในด้าน

จริยธรรม 4) สมานัตตตา คือ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ดังนั้นครูที่ปรึกษาที่มีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาคูหาช่วยเหลือนักเรียนจึงต้องมีหลักสังคหวัตถุ 4 ในการปฏิบัติตนให้สมกับฐานะที่ได้ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เพราะว่า สังคหวัตถุ 4 จะเป็นหมวดธรรมในการสงเคราะห์ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุข

องค์ความรู้จากการศึกษา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษา

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการทำงานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน ซึ่งระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางตรงหรือทางอ้อมบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 ในการสงเคราะห์เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุข ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ถูกต้อง

สรุป

การบูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการทำงานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆที่มีคุณภาพ โดยมีการดำเนินงานตามกิจกรรมในการช่วยเหลือ ได้แก่ การดูแลรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีส่วนร่วมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนในการดำเนินชีวิต และการส่งต่อนักเรียนเมื่อได้ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กัลยา พรมรัตน์. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 123-130.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา. (2536). *การบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- เนริกา เกิดนาศาร และคณะ. (2564). *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 388-398.
- ธีรภัทร์ เจริญดี. (2542). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพดล กาญจนางกูร และ สุบัน มุขธระโกษา. (2562). นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(3), 46-58
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2537). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ และ โชติกา ภาชีผล. (2558). การศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของเยาวชนไทยเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศในบริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารวิจัยวิทยาการวิจัย*, 28(3), 279-300.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ธรรมญูชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 82). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระศรีรัตนนิมิต. (2563). ศิล 5 กับการจัดการเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 4(2), 85-96.

- มงคล จันทร์ส่อง. (2544). *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมาชิก อบต. อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์(วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เรีงรณ ล้อมลาย และ สุการ์ตพิชา ปิยะธรรมวรกุล. (2563). แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในบริบทของการศึกษาไทยระดับอุดมศึกษา. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(3), 357-366.
- ฤทัยวรรณ หาญกล้า และ ปิยพงษ์ สุเมตติกุล. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. *วารสารครุศาสตร์*, 41(3), 1-18.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Damnoen, P. S., & Phumphongkhochasorn, P. (2020). National Educational Standards and Educational Administration to Comply with International Standards. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 4(1), 31-39.
- Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Pornpitchanarong, S., & Nanposri, N. (2021). Development of Strategies for the Use of Innovative Information in Education for Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Eastern Region. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 20483 – 20490.
- Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, P. S., Suwannaprateep, T., & Phoomparmarn, U. (2021). National Educational Standards and the Improvement of Thai Education System with World Class. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(1), 75-86.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1-20.